

1. ΘΕΜΑ

Η σύνταξη του «γερούνδιου» (ή «ενεργητικής μετοχής»)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ξενύχτησε διαβάζοντας για τις εξετάσεις.

Σταμάτησε τη συνεργασία τους, στέλνοντάς του πίσω τις αμοιβές του.

Έχοντας τελειώσει τεχνικό λύκειο, έψαχνε για δουλειά.

Έφυγε κλαίγοντας.

Ηρθε τρέχοντας.

Μπαίνοντας στο δωμάτιο, θα δεις τη ζημιά.

Φεύγοντας, μας καληνύχτισε.

Μη μπορώντας να περιμένει, έφυγε την άλλη μέρα.

Τρώγοντας έρχεται η όρεξη.

Ξημερώνοντας Χριστούγεννα, έπεσε το πρώτο χιόνι.

Τελειώνοντας το σχολείο, τον πήρανε στρατό.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Γ ΚΕΓ

1 ΕΚΠΑ (άρνηση: 2 ΕΚΠΑ)

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Σχηματισμός και ερμηνεία των τύπων του ρήματος

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία σχηματισμού του σωστού τύπου – συμπεριλαμβανομένης και της ορθογράφησης.

(β) Αδυναμία κατανόησης των επιρρηματικών σχέσεων μεταξύ γερούνδιου και κύριας πρότασης: *δίνοντας χρήματα, αρχίζουν τα προβλήματα.*

(γ) Αδυναμία εντοπισμού του υποκειμένου του γερούνδιου: *τρώγοντας έρχεται η όρεξη, ξημερώνοντας τ' Αγιαννιού...*

(δ) Υπερβολική χρήση δομών με ετεροπροσωπία: *?φεύγοντας η Μαρία, είδα την Κατερίνα.*

(ε) Εσφαλμένες ονοματικές χρήσεις: **ο χορεύοντας φοιτητής, *το χορεύοντας μου αρέσει, *με (το) τραγουδώντας ξεχάστηκε.*

(στ) Εσφαλμένη θέση των κλιτικών: **του δίνοντας το δώρο, θα τον ευχαριστήσεις.*

(ζ) Εσφαλμένη επιλογή δείκτη άρνησης: **δεν / όχι τρώγοντας, θα αδυνατίσεις πολύ.*

(η) Υπεργενίκευση και σχηματισμός γερούνδιων από αποθετικά ρήματα: **σκέφτοντας, *έρχοντας, *εκμεταλλεύοντας.*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το γερούνδιο σχηματίζεται με την προσθήκη της κατάληξης *-οντας* ή *-ώντας* στο «ενεστωτικό» (μη συνοπτικό) θέμα των ρημάτων της ενεργητικής φωνής, ως εξής:

γράφοντας (α' συζυγία)

μιλώντας (β' συζυγία)

Είναι επίσης δυνατό να σχηματίζεται γερούνδιο από το βοηθητικό *έχω* των δομών του παρακειμένου (βλ. σχετικό δελτίο) – με το ρήμα δηλαδή στο «μη παρεμφατικό τύπο»:

έχοντας γράψει – *έχοντας μιλήσει*

Σε αυτές τις περιπτώσεις, φυσικά, το ρήμα μπορεί να είναι μεσοπαθητικό ή αποθετικό:

έχοντας σκεφτεί – έχοντας έρθει – έχοντας στενοχωρηθεί

Είναι ακόμα δυνατός ο σχηματισμός γερούνδιου από τις άλλες συντελικές δομές (βλ. σχετικό δελτίο), με το *έχω* ή, σπανιότερα, με το *είμαι* και την παθητική μετοχή του ρήματος:

*έχοντας γραμμένο
όντας γραμμένο*

Το γερούνδιο έχει πάντα επιρρηματική λειτουργία – και επομένως διαφέρει από τους αντίστοιχους σχηματισμούς σε άλλες γλώσσες κατά το ότι δεν έχει κανενός είδους ονοματική χρήση. Επίσης, ποτέ δεν μπορεί να εμφανιστεί ως ρηματικός τύπος μιας κύριας πρότασης: (**Γράφοντας.*) αλλά πάντοτε προσδιορίζει το ρήμα μιας πρότασης. Είναι επίσης αδύνατη η συνοδεία του από κάποιον σύνδεσμο που κανονικά εισάγει μια αντίστοιχη επιρρηματική πρόταση: **Επειδή διαβάζοντας μέρα νύχτα, πήρε άριστα στις εξετάσεις.* Δεν μπορεί εξάλλου να εισαχθεί με κάποιο τροπικό μόριο: **θα/να/ας γράφοντας...*

Κανονικά, η πράξη που περιγράφει το γερούνδιο ερμηνεύεται ως ταυτόχρονη με αυτήν του κύριου ρήματος. Σπανιότερα, και ιδιαίτερα στην περίπτωση των «συντελικών» τύπων (*έχοντας γράψει* κτλ.), το γερούνδιο ερμηνεύεται ως προτερόχρονο του κύριου ρήματος.

Σχεδόν πάντα το υποκείμενο του γερούνδιου «ελέγχεται» από το υποκείμενο του κυρίου ρήματος: κανονικά, δηλαδή, υπάρχει ταυτοπροσωπία. Σε σπάνιες περιπτώσεις είναι δυνατό να έχει δικό του ξεχωριστό υποκείμενο, σε ονομαστική:

Φεύγοντας ο δάσκαλος, διέλυσε η τάξη.

Το γερούνδιο κανονικά δέχεται άρνηση *μη* (βλ. σχετικό δελτίο):

Μη θέλοντας να διαβάσει, καθυστερεί τη δουλειά μας.

Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών εμφανίζονται σε θέση εγκλιτικών, αμέσως μετά τον τύπο του γερούνδιου (βλ. σχετικό δελτίο):

Λέγοντάς του αυτά, έφυγε θυμωμένος.

Στην περίπτωση των συντελικών συνδυασμών, τα κλιτικά εμφανίζονται επίσης αμέσως μετά τον τύπο *έχοντας*:

Έχοντάς το γραμμένο, δεν μπορεί να σου το αμφισβητήσουν.

Υπό προϋποθέσεις, μια πρόταση μπορεί να έχει απεριόριστο αριθμό προσδιορισμών με γερούνδιο:

Ακούγοντας τα νέα, έφυγε τρέχοντας και χοροπηδώντας, φωνάζοντας ότι νικήσαμε...

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι απλές, συνήθως τροπικές, και πάντως ταυτόχρονες χρήσεις του γερούνδιου (λ.χ., *ήρθε τρέχοντας, ρωτώντας πας στην πόλη*) είναι δυνατό να παρουσιαστούν αρκετά νωρίς στη διαδικασία της εκμάθησης. Οι πιο σύνθετες δομές, καθώς και τα γερούνδια των συντελικών

τύπων, απαιτούν μεγαλύτερη εξοικείωση με τη σύνταξη και τη χρονική ερμηνεία των διαφόρων ρηματικών τύπων.

Ο απλούστερος και προφανέστερος τρόπος παρουσίασης θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί την αντιστοιχία των δομών του γερουνδίου με δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις, με ασκήσεις μετατροπής κτλ:

Τελειώνοντας το μάθημα, θα πάμε στη θάλασσα
= *Όταν τελειώσουμε το μάθημα, θα πάμε στη θάλασσα.*

Σε προχωρημένα επίπεδα, μπορεί να γίνουν κατανοητές οι επιπλέον αποχρώσεις της ερμηνείας των δομών αυτών (χρονικο-υποθετικές, τροπικο-υποθετικές, εναντιωματικές κτλ.) που προκύπτουν κατά περίπτωση από το συγκεκριμένο περιεχόμενο κάθε πρότασης, τον επιτονισμό, τις πραγματολογικές γνώσεις και περιστάσεις κ.ο.κ., λ.χ.:

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ κόπηκες· αν δε διαβάσεις τι θα γίνει;

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

AT33: Ασθενείς προσωπικές αντωνυμίες σε θέση άμεσου αντικειμένου

AT41: Συνδυασμός δύο ασθενών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας ως προσδιορισμών του ίδιου ρήματος

ΜΠ1: Δείκτες άρνησης: *όχι, δεν, μην*

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 402.